

-ร่าง-

การปลูกสำนักรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่เยาวชนฟิลิปปินส์ ด้วยกฎหมายปลูกต้นไม้ก่อนสำเร็จการศึกษา*

ปิยะขวัญ ชมชื่น**

๑. บทนำ

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีพื้นที่ประกอบด้วยเกาะจำนวนมาก และเป็นอีกหนึ่งประเทศที่กำลังเผชิญกับปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าอย่างรุนแรง ระบบนิเวศถูกคุกคาม เกิดการตัดต้นไม้เพื่อสร้างโครงการสาธารณูปโภค หลายพื้นที่ถูกรุกป่าพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตรในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา พื้นที่ป่าของฟิลิปปินส์ลดลงจากที่เคยมีป่าปกคลุมทั่วประเทศราวร้อยละ ๗๐ เหลือเพียงร้อยละ ๒๐ นำมาซึ่งภัยธรรมชาติ อุทกภัย ดินถล่ม ซึ่งเป็นอีกเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้แหล่งพืชผลของชาวพื้นเมืองมีจำนวนลดลง และเป็นภัยต่อความหลากหลายทางชีวภาพ อีกทั้งยังทำให้ปริมาณสัตว์ป่าเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ และนำมาซึ่งผลกระทบอื่น ๆ ในทางอ้อม เหตุนี้ ฟิลิปปินส์จึงตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังการรักษาป่าและสิ่งแวดล้อม ทำให้เมื่อไม่นานมานี้ ฟิลิปปินส์ได้ออกกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับหนึ่ง เรียกว่า “the Graduation Legacy for the Environment Act” กำหนดวางรากฐานให้นักเรียนต้องปลูกต้นไม้ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา โดยมีข้อมูลว่าแต่ละปีจะมีนักเรียนมากกว่า ๑๒ ล้านคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา และกว่า ๕ ล้านคนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และมีนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยอีกราว ๕๐๐,๐๐๐ คน โดยมีความมั่นใจว่าการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวจะช่วยให้ฟิลิปปินส์มีต้นไม้ที่ถูกปลูกใหม่เพิ่มขึ้นอย่างน้อย ๑๗๕ ล้านต้นในแต่ละปี และจำนวนเด็กในหนึ่ง generation จะสามารถปลูกต้นไม้ได้ไม่ต่ำกว่า ๕๒๕ พันล้านต้น หากดำเนินการอย่างเข้มข้นภายใต้มาตรการนี้^๑ การออกกฎหมายฉบับนี้นอกจากจะสร้างกรอบความคิดรักษาระบบนิเวศแก่เยาวชนอย่างยั่งยืนแล้ว ยังจะช่วยสร้างความมั่นคงทางชาติให้กับคนฟิลิปปินส์รุ่นต่อไป รวมถึงเป็นมาตรการที่มีส่วนช่วยป้องกันการเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติในอีกหลากหลายรูปแบบ

๒. สาระสำคัญของกฎหมาย the Graduation Legacy for the Environment Act ของฟิลิปปินส์

หลังจากที่รัฐสภาฟิลิปปินส์ผ่านร่างกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับดังกล่าว ที่เรียกว่า “the Graduation Legacy for the Environment Act” โดยสาระสำคัญของกฎหมายระบุถึงมาตรการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวว่าเป็นนโยบายของรัฐที่จะดำเนินโครงการส่งเสริมคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ลดความขาดแคลน และเพิ่มความมั่นคงทางอาหาร ระบบการศึกษาจำเป็นต้องเป็นปัจจัยสำคัญในการอบรมบ่มเพาะสร้างจริยธรรม ความตระหนักรู้

* บทความนี้เผยแพร่เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

** นักวิเคราะห์และจัดทำข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายอาเซียนและกิจการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑ เว็บไซต์ รัฐสภาฟิลิปปินส์ <http://www.congress.gov.ph/press/details.php?pressid=11475> สืบค้นเมื่อ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒

การรับผิดชอบต่อสังคม และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนให้แก่เยาวชน^๒ ซึ่งเยาวชนที่อยู่ได้บังคับตามมาตรา ๓ ของกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้เป็นนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยกำหนดให้นักเรียน/นักศึกษาต้องปลูกต้นไม้ก่อนสำเร็จการศึกษาเป็นจำนวนอย่างน้อย ๑๐ ต้น^๓ โดยที่ มาตรา ๔ กำหนดพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมปลูกต้นไม้ไว้ ดังนี้^๔

- (ก) พื้นที่ป่า
- (ข) พื้นที่ป่าชายเลน และพื้นที่คุ้มครอง
- (ค) ที่ดินสมบัติของบรรพบุรุษ
- (ง) พื้นที่ของส่วนราชการ และทางทหาร
- (จ) เขตเมืองภายใต้แผนงานสีเขียวของหน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่น
- (ฉ) พื้นที่เหมืองที่ไม่ได้ใช้งานและถูกทิ้งร้าง และ
- (ช) พื้นที่ที่เหมาะสมอื่น ๆ

นอกจากนั้น มาตรา ๕ ของกฎหมายดังกล่าวยังสนับสนุนให้ปลูกต้นไม้ด้วยพืชพันธุ์ชนิดที่เหมาะสมกับพื้นที่ สภาพภูมิอากาศ และภูมิประเทศ^๕ อีกทั้ง เพื่อเป็นกลไกดำเนินงานตามกฎหมาย ยังมีข้อกำหนดหน้าที่ หน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบภายใต้กฎหมายฉบับนี้ โดยมีเจ้าภาพหลักคือหน่วยงานด้านการศึกษา ๒ หน่วยงาน ได้แก่ the Department of Education (DepEd) และ the Commission on Higher Education (CHED) ทำหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมาย และดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ การเกษตร มหาตไทย และหน่วยงานทางปกครองอื่น ๆ อีกหลายหน่วยงาน ซึ่งได้กำหนดหน้าที่ ที่หน่วยงานจะต้องดำเนินงานตามกฎหมาย ไว้ดังนี้

- ๑. จัดตั้งเรือนเพาะชำ
- ๒. จัดเตรียมผลิตภัณฑ์กล้า
- ๓. ระบุพื้นที่
- ๔. ติดตาม และประเมินผล
- ๕. ดูแลสนับสนุนด้านความปลอดภัย การขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวกป้องกันอัคคีภัย และ ความช่วยเหลือทางการแพทย์
- ๖. สนับสนุนทางเทคนิคและการบริการด้านอื่น ๆ^๖

^๒ SEC. ๒ Declaration of Policy of the Graduation Legacy for the Environment Act. - It is the policy of the State to pursue programs and projects that promote environmental protection, biodiversity, climate change mitigation, poverty reduction, and food security. To this end, the educational system shall be a locus for propagating ethical and sustainable use of natural resources among the young to ensure the cultivation of a socially-responsible and conscious citizenry.

^๓ SEC ๓ Tree – planting as a Mandatory Requisite for Graduation of the Graduation Legacy for the Environment Act.

^๔ SEC ๔ Location of the Graduation Legacy for the Environment Act.

^๕ SEC ๕ Preference For Indigenous Species of the Graduation Legacy for the Environment Act.

^๖ SEC ๖ Partner Agencies/Stakeholders. – The Department of Education (DepEd) and the Commission on Higher Education (CHED) shall implement the provisions of this Act, in partnership with the following agencies:

- (a) Department of Environment and Natural Resources (DENR)
- (b) Department of Agriculture (DA)
- (c) Department of Agrarian Reform (DAR)
- (D) Department of Budget and Management (DBM)

๓. บทสรุปและวิเคราะห์

การปลูกต้นไม้เมื่อสำเร็จการศึกษาของฟิลิปปินส์อาจไม่ใช่เรื่องใหม่ ดังที่อาจคุ้นเคยเป็นประเพณีของสถาบันการศึกษานิยมให้นักเรียนปฏิบัติเมื่อสำเร็จการศึกษามาแต่เดิม ผู้เขียนเคยเห็นโครงการในลักษณะนี้ของสถาบันการศึกษาบางแห่งในประเทศไทยเช่นกัน ข้อที่น่าสนใจประการหนึ่งของฟิลิปปินส์คือการยกระดับบัญญัติเรื่องดังกล่าวเป็นมาตรการทางกฎหมาย แสดงถึงความกระตือรือร้นต่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของฟิลิปปินส์ รวมทั้งสะท้อนถึงการรับรองสิทธิของเยาวชนในการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนสังคม ฟิลิปปินส์มีความพยายามขับเคลื่อนประเทศโดยให้ความสำคัญกับบทบาทของเยาวชนมาโดยตลอดสังเกตได้จากการบริหารประเทศของผู้นำทั้งอดีต และปัจจุบันที่มีนโยบายสนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจกรรมสำหรับเยาวชนอย่างเต็มที่ องค์กรเยาวชนของฟิลิปปินส์จึงเข้มแข็ง และได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง^๗

เมื่อมาพิจารณาภาพรวมของอาเซียน อาเซียนปัจจุบันก็หันมาให้ความสำคัญกับบทบาทของเยาวชนเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการริเริ่มโครงการความร่วมมือต่าง ๆ สำหรับเยาวชนในระดับอาเซียน ทั้งมิติด้านการศึกษา สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม การประชุมสุดยอดอาเซียนเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๒ ที่ผ่านมา โดยประเทศไทยในฐานะประธานอาเซียนยังได้เปิดเวทีหารือระหว่างผู้นำอาเซียนกับผู้แทนเยาวชนอาเซียน เพื่อหารือบทบาทของเยาวชนในการส่งเสริมประชาคมอาเซียนในด้านต่าง ๆ อีกทั้งให้ความสำคัญกับประเด็นการขับเคลื่อนเยาวชนเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีภูมิคุ้มกันต่อการรับข่าวสาร ตลอดจนส่งเสริมเยาวชนอาเซียนให้มีความเข้มแข็ง รับมือและใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในทุกด้าน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ^๘ เวทีหารือดังกล่าวยิ่งเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของเยาวชนอาเซียนที่จะเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนไม่แม้แต่ภายในประเทศสมาชิกอาเซียนเอง หากแต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนที่เป็นรากฐานสู่การพัฒนาอย่างมั่นคง และยั่งยืน เช่นนี้แล้ว ในทัศนะของผู้เขียน การปลูกฝังสำนึกการรักษาสิ่งแวดล้อม รับผิดชอบต่อสังคม นึกถึงคนรุ่นหลัง ผ่านมาตรการทางกฎหมายของฟิลิปปินส์ฉบับนี้ เป็นหนึ่งตัวอย่างแก่หลาย ๆ ประเทศสมาชิกอาเซียนที่อาจนำมาซึ่งการปฏิบัติแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมให้เห็นผลได้ในเชิงประจักษ์ อีกทั้งยังเป็นมาตรการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากต้นน้ำ หรือต้นเหตุของการทำลายธรรมชาติคือมนุษย์ผ่านการปลูกฝังด้วยระบบการศึกษาอบรมพ่อแม่เยาวชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมซึ่งจะเกิดผลดีต่อทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนในอนาคต

(E) Department of Interior and Local Government (DILG)

(F) Department of Health (DOH)

(G) Department of Transportation and Communications (DOTC)

(H) Department of National Defense (DND)

(I) Department of Science and Technology (DOST)

(J) Department of Justice

(K) National Commission on Indigenous Peoples (NCIP)

(L) Technical Education and Skills Development Authority (TESDA)

(M) Philippine Amusement and Gaming Corporation (PAGCOR)

^๗ บทความ อาเซียนก้าวใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม: ฟิลิปปินส์ ศูนย์อาเซียนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย <http://tic.car.chula.ac.th/tic-news/item/36468-2015-01-27-01-27-52> สืบค้นเมื่อ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒

^๘ ข่าวเว็บไซต์สำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ <https://www.asean2019.go.th/> สืบค้นเมื่อ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒